

Filmoteka Szkolna

Jakie możliwości i zagrożenia niesie ze sobą demokracja i przed czym przestrzega nas „Ubu Król” w reżyserii Piotra Szulkina? - Materiały metodyczne

Anna Klimowicz

ETAP EDUKACYJNY ponadpodstawowa

PRZEDMIOT wiedza o społeczeństwie

CZAS 2 godziny lekcyjne (bez projekcji filmu)

Treści nauczania zgodne z podstawą programową:

III i IV etap edukacyjny: uczeń rozważa i ilustruje przykładami zalety i słabości demokracji, uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad etycznych w życiu publicznym i podaje przykłady skutków ich łamania.

Pytanie kluczowe:

Jakie możliwości i zagrożenia niesie ze sobą demokracja?

Po zajęciach uczeń będzie umiał:

wyjaśnić, skąd Piotr Szulkin zaczerpnął pomysł scenariusza do filmu „Ubu Król”;

podać nazwy gatunków filmowych, których elementy można odnaleźć w filmie „Ubu Król”;

scharakteryzować cechy rządów totalitarnych;

określić rolę świadomego uczestnictwa obywateli w życiu społecznym państwa demokratycznego;

zinterpretować przesłanie płynące z dzieła Szulkina.

Metody pracy:

praca w parach, dyskusja, praca z tekstem, elementy heurystyki

Materiały dydaktyczne:

duże arkusze papieru, flamastry;

materiały pomocnicze nr 1–2.

Słowa kluczowe:

konwencja, groteska, absurd, totalitaryzm, demokracja

Uwagi:

Przed lekcją uczniowie oglądają film „Ubu Król” Piotra Szulkina oraz uzupełniają kartę pracy (materiał pomocniczy nr 1).

Przebieg zajęć:

1. Zapowiedz uczniom, że przez najbliższe dwie lekcje będziecie się zajmować analizą filmu „Ubu Król” Piotra Szulkina.
2. Zrób krótkie wprowadzenie, przypominając najważniejsze informacje związane z filmem. Opowiedz o pomysły na scenariusz („Ubu Król” jest trawestacją motywów sztuki Alfreda Jarry’ego), o twórcach i produkcji (wykorzystaj informacje opublikowane na stronie www.filmotekaszkolna.pl).
3. Rozmowę o filmie zacznij od zebrania pierwszych subiektywnych wrażeń uczniów: Jak podobał im się film, jak go zrozumieli i jak odebrali grę aktorów? Co sądzą o charakteryzacji, scenografii i muzyce? Zapowiedz, że w czasie kolejnych zadań uczniowie mogą korzystać z informacji zapisanych w kartach pracy, które przygotowali po obejrzeniu filmu.
4. Wspólnie zastanówcie się do jakiego gatunku należy ten film (burleska, crazy comedy, farsa, groteska, parodia, pastisz)? W razie potrzeby przygotuj definicje pojęć i rozdaj je uczniom.
5. Poproś uczniów, aby spróbowali określić czas i miejsce, w jakim rozgrywa się fabuła filmu. Podsumowując wypowiedzi uczniów przeczytaj wypowiedzi samego reżysera na temat konwencji, w jakiej zrealizował film (materiał pomocniczy nr 3). Zapytaj uczniów, co może znaczyć brak określonego czasu i miejsca akcji?
6. Po omówieniu warstwy artystycznej przejdź do analizy treści. Wypisz na tablicy w kolumnie (jedno pod drugim) pojęcia odnoszące się do sposobu sprawowania rządów przez Ubu: bezprawne, okrutne, krwawe, cyniczne, mordercze, bezmyślne, głupie, prostackie, sprowadzające jednostki do roli marionetek. Poproś uczniów, aby do każdego z określeń podali przykłady zapamiętane z filmu. Zapytaj, jak nazywa się taka forma sprawowania

Filmoteka Szkolna

rządów (totalitaryzm). Poproś podopiecznych, aby wymienili występujące w filmie elementy kojarzące się totalitaryzmem – postacie i rekwizyty.

7. Wspólnie z uczniami przyjrzyj się postawom bohaterów – ich relacjom, motywacjom i zachowaniom. Zadaj pytania pomocnicze:

W jaki sposób na samym początku filmu zostali przedstawieni główni bohaterowie? Jak żyją? O czym marzą?

Do czego namawia męża Ubica? Dlaczego Ubu chce zdobyć władzę?

W jaki sposób para prymitywnych alkoholików została parą królewską? Kto i dlaczego im pomaga?

Jak została ukazana społeczność kraju, w którym nędzaczowi Ubu udaje się dojść do władzy? Dlaczego tłum ulega pełnym frazesów i bełkotu namowom Ubu i wybiera go na króla? Jak zachowuje się „naród”, kiedy Ubu zdobywa koronę? Dlaczego nikt z najbliższego otoczenia króla w zasadzie nie protestował przeciw jego metodom sprawowania władzy?

W jaki sposób mentalność sprawującego władzę wpływa na mentalność otaczającej go świty? Jaki poziom i jaka moralność cechuje ludzi otaczających króla i jego małżonkę?

8. W filmie wielokrotnie pada termin „demokracja”. Korzystając z metody burzy mózgów, zbierz skojarzenia uczniów związane z tym pojęciem. Na czym faktycznie polega demokracja? Co jest jej istotą? Spróbujcie zbudować własną definicję.
9. Zainicjuj dyskusję w klasie: Jakie zagrożenia niesie demokracja? Co się dzieje, kiedy część społeczeństwa nie angażuje się w wybory, kiedy biernie poddaje się regułom narzuconym przez władzę, nie kontroluje poczynań politycznych decydentów? Po kilku wypowiedziach podziel uczniów na czteroosobowe zespoły i poproś, aby przedyskutowali wspólnie możliwości, jakie daje społeczeństwu demokracja, by zapobiec sytuacjom ukazany w filmie. Swoje pomysły niech zapiszą na dużych arkuszach papieru, a następnie przedstawią pozostałym.
10. Zainicjuj krótką dyskusję dotyczącą zakończenia filmu. Jak można je interpretować? Jaki morał wypływa z tej okrutnej, przerażającej baśni?
11. W ramach podsumowania zapytaj uczniów, komu i dlaczego poleciliby obejrzenie filmu Szulkina.
12. Na koniec odczytaj słowa Tadeusza Żeleńskiego-Boya, który w 1936 r. napisał na temat sztuki Alfreda Jarry'ego: „A skoro już ktoś widzi w Królu Ubu prorocstwo, może przeciągnąć je

Filmoteka Szkolna

jeszcze dalej. Gdyby ktoś chciał snuć analogie, mógłby ich znaleźć do syta w tem, co się dziś dzieje po świecie. Ileż ludzi, idei, systemów... żywcem poczętych z lędźwi mitycznego króla Ubu”.

Praca domowa:

Poproś uczniów o napisanie tekstu na temat: Wskaż postacie funkcjonujące dziś na scenie publicznej, które mogłyby stać się bohaterami podobnej tragifarsy. Uzasadnij swój wybór w kilku zdaniach.

Materiał pomocniczy nr 1

Karta pracy

Gdzie toczy się fabuła?

.....

Kim są główne postacie?

.....

Jakie hasła pomogły dojść do władzy Ubu?

.....

Jakim językiem posługują się Ubu i jego świta?

.....

W jaki sposób muzyka podkreśla to, co dzieje się na ekranie?

.....

Jaką funkcję pełni w filmie scenografia?

.....

Jak zostały ucharakteryzowane postacie?

.....

Jakie analogie do historii naszego kraju można dostrzec w „Ubu Królu”?

.....

Materiał pomocniczy nr 2

Piotr Szulkin o swoim filmie:

„Jeśli miałbym szukać estetycznych krewniaków, to powiedziałbym, że film «Ubu Król» jest zawieszony między krwawą epiką «Iwana Groźnego», crazy comedy braci Marx, filmami z kręgu Monthy Pythona oraz filmami Jacques’a Tatiego. Aby wyczuć reguły jego narracji

trzeba zrozumieć, że ten film jest okrutną – ale bajką. Dzieje się w bajkowym świecie, rządzi się bajkowymi prawidłami. Forma filmu jest trudna do nazwania, może najbliższym byłoby określenie «zwarowana bajka muzyczna», choć sposób użycia muzyki jest dosyć nietypowy. Tym niemniej należy pamiętać, że jest to scenariusz w sporej proporcji filmu muzycznego. Zaś w scenariuszu nie sposób pomieścić emocjonalności operowego chóru bądź uczuciowych asocjacji evergreen’ów muzyki rozrywkowej.

(...)

Prawie wszystkie moje filmy były postrzegane jako polityczne. Ja je uważałem często za takie dziwne komedie, może socjologizujące eseje... Filmów politycznych «wprost» nigdy nie robiłem, nie interesuje mnie polityka, to zbiór doraźnych kopniaków. To jakby nie mój

temperament. Uogólnienie, metafora... temu jestem bliższy”.

Fragment z wywiadu, którego Piotr Szulkin udzielił Ewie Likowskiej, „Przegląd”, nr 38/2003.